

De frivolitats i incompetències



F. Esteve, J. Ferrer, L. Marquet i J. Moll,
Diccionaris, normativa i llengua estàndard. Del Fabra al DIEC,
Edicions Documenta Balear,
Palma 2003.

En el sopar posterior a la presentació d'un llibre hom mostrava a certa dama, estretament vinculada a l'elaboració del diccionari del IEC, les pàgines del que havia d'ésser un dels àlbums de les aventures del cavaller Tallaferro. En mostrar-se-li una de les vinyetes on un dels personatges exclamava, adreçant-se a un altre: *No et belluguis!* la dama en qüestió semblà no poder evitar exclamar, amb un cert somriure, com fent una gracieta, el comentari: *Bellugar? Però si això ja no ho diu ningú...!* Jo la tenia davant per davant i no sé si s'adonà de la meua cara de sorpresa, que fou majúscula. Fos com fos, educació obliga, vaig abstenir-me de fer cap comentari (al capdavant ella era la convidada *estel·lar* de l'acte que propiciava aquell tiberi) i, com qui no vol la cosa, vaig passar a un altre tema.

A vegades, els projectes, les realitzacions, per importants que siguin, neixen tocats per una frivolitat paral·lela a la de la persona esmentada. O almenys és la impressió que se'n desprèn. Aquesta reflexió em ve de la lectura d'aquest llibre que ara comento que es dedica, sistemàticament i reiteradament, a posar punts sobre les is del *Diccionari de l'Institut d'Estudis Catalans* (DIEC).

Com a paleta de la llengua i modest elaborador de petites construccions, alçada amb els maons de la llengua, la «frivolitat» esmentada l'havia experimentada en més d'una ocasió. Força vegades m'havia demanat per què l'autoestopista per les carreteres del DIEC no trobava cap *stop* (o *estop?*). I, ves per on, els autors de l'obra també s'ho pregunten. I van molt més enllà: per què no recollir-ho com *joule*,

watt, paraules reintroduïdes amb la grafia originària? (p. 84). De passada, en aquest punt, fan un estudi completíssim sobre el manteniment de la e protètica en unes paraules sí i en unes altres no. És a dir, si de *estructura* se'n fa *infraestructura*, per què *estacionari* deriva cap a *geostacionari*? Una badada? Incoherència? Que em permeti el lector una altra anècdota: fa no gaires anys, anant per l'interior de Mallorca i fart de sentir en boca dels illencs mateixos el mot «jamón», plenament inserit en llur parla, vaig aterrar en una carnisseria de Son Servera. Xerrant amb sa mestressa, que devia depassar ben llargament la seixantena, vaig fer sortir el tema i em donà la raó. Se n'havia de dir *cuixot*, que «jamón» no ho havia dit mai, ella (i així ho recordava dels pares). I que podia referir-se (contràriament al nostre *pernil*) tant a l'espatlla com a la cuixa del porc. Uns pocs anys més tard, després d'una estada a la Ribera d'Ebre, vaig assabentar-me que, allà, *cuixot* també es deia, en el doble sentit remarcat. Doncs bé, si preniem el DIEC, *cuixot* és «la cama de porc salada» mentre que *pernil* és la «Cuixa d'un animal; esp. el porc i, a més, la cuixa o espatlla de porc o de senglar salada per a ésser conservada». Segons el DIEC allò seria a l'inrevés: l'abast semàntic de *pernil* seria més ampli que no el de *cuixot*. Quina contradicció i quin malentès en el meu humil transitar pels PPCC! No cal dir com agraeixo als autors que m'hagin fet adonar de la dreuera errònia a la qual m'abocaven els doctes de la Filològica.

D'exemples d'aquest caire se'n recullen a desenes i desenes, puntualment raonats i aclarits. En algun cas resulten fins i tot hilarants. És el cas de la nova regulació dels guionets pel que fa a prefixos, que donen formes com l'*ex-citador* que esdevé l'«excitador» de jutjats. O un de més de pagès: quin ha d'ésser el plural de *ratapinyada* ara que diu que l'hem d'escriure sense guionet: *ratapinyades* o *ratespinyades*? A casa, als capvespres d'estiu de la Plana de Vic, de sempre que he sentit la segona versió... (ho hauré de consultar al meu gramàtic de capçalera Josep Ruaix, col·laborador d'aquesta revista, que, dit sigui de pas, ha estudiat àmpliament i profusament aquest punt).

Però tot això només pel que fa referència a la primera part de l'obra (*El DIEC. Una aproximació sistemàtica*). La segona (*De diccionaris i autoritats*), més teòrica però no pas per aquest motiu menys interessant, és la rèplica que donen els autors a Aina Moll al *triarticle* que publicà en la *Revista de Catalunya* (setembre-desembre de 1999, n.ºs. 143 a 146), confegit per a respondre a l'article de la revista *Els Marges* (abril de 1998, n.º 60), el qual desenvolupa i aprofundeixen en les gairebé cent cinquanta pàgines de la primera part esmentada. S'hi planteja la qüestió de l'estandartització, punt clau i irresolt de la nostra llengua.

De retruc, es planteja el problema de l'autoritat lingüística, de si és lícit acordar l'autoritat a aquell que, tot i tenir-la *oficialment*, demostra no saber-la defensar *científicament*. Tot, amant amb reflexions argumentades prou sòlidament per a poder-les incloure en el programa d'un curs de Teoria Lingüística o fins i tot d'Història de la Llengua de qualsevol facultat de filologia (és brillant l'extens treball que fan els autors sobre la gènesi i derivació dels mots compostos). Caldria remarcar també algunes *llacunes tècniques* del DIEC: per què l'absència de les entrades temàtiques? Ben interessants també les comparacions de definicions que fan amb altres diccionaris, com el *Petit Robert* francès. I per què, afegeixo jo, no incloure la respectiva transcripció fonètica a cada entrada? I, sobretot, no perdre's les oportunes consideracions al capítol intítulat *De com un diccionari català pot ésser confessionalment catòlic i espanyol per defecte*.

Una necessària reflexió sociolingüística sense concessions i una lúcida aportació al precari estat de salut de la nostra llengua. Fóra aconsellable que l'equip mèdic habitual de la Filològica deixés de fer l'orni, de mirar-se el melic i fes cas d'aquesta recepta que li ha arribat, a més, de franc.

VÍCTOR PALLÀS